

Regiodeal Amsterdam Zuidoost

Gespreksnotitie t.b.v. rondetafelgespek Tweede Kamer

In 2023 heeft de gemeente Amsterdam een aanvraag ingediend voor een Regiodeal (5^e tranche), met als doel een impuls te geven aan stadsdeel Zuidoost. In januari 2024 is de aanvraag gedeeltelijk gehonoreerd: Zuidoost kreeg een bedrag van € 20 mln. toegekend (aanvraag betrof € 40 mln.). We zitten nog nadrukkelijk in de opstartfase, maar delen op verzoek graag onze ervaringen met de Tweede Kamer over het instrument en aanvraagproces rondom de Regiodeals.

Regiodeal 'De Kracht van Zuidoost'

Amsterdam Zuidoost (ca. 90.400 inwoners en 22 km²) is een bruisend en bloeiend stadsdeel met meer dan 170 nationaliteiten en een jonge bevolking (35% onder de 27 jaar in 2023). Het stadsdeel groeit hard: de verwachting is dat er tot 2030 ca. 60.000 nieuwe bewoners bijkomen; Zuidoost is dan ook een belangrijke locatie om woningen te bouwen omdat hier minimale infrastructurele investeringen voor nodig zijn. Desalniettemin kenmerkt het stadsdeel zich door achterstelling en een stapeling van (sociale) problematiek:

- In Zuidoost krijgen minder kinderen havo/vwo advies dan gemiddeld in Amsterdam (32% t.o.v. 53% in 2022). Er is een relatief hoge afstroom van leerlingen naar een lager onderwijsniveau dan hun adviesniveau (17% in 2018);
- De werkloosheid is relatief hoog (13% in 2020) en er zijn veel minimahuishoudens (24% in 2021);
- Relatief veel bewoners van Zuidoost voelen zich wel eens onveilig (31% in 2022);
- Overgewicht of obesitas komt voor bij 56% van de volwassenen (t.o.v. 41% in heel Amsterdam);
- Zo'n 2.000 gezinnen uit Zuidoost zijn geraakt door het toeslagenschandaal, het hoogste aantal van Nederland. Hierdoor is het vertrouwen in de overheid laag: zo'n 35% van de mensen in Zuidoost vindt dat de overheid voldoende voor hen doet.

De problemen waar de bewoners van Zuidoost mee te maken hebben zijn complex en meestal niet binnen een enkel beleidsterrein op te lossen. Er zijn verschillende buurten in Zuidoost waar ruim een vijfde van de inwoners kampt met meervoudige problematiek. Tegelijkertijd kenmerken de bewoners van Zuidoost zich door kracht, initiatief en ideeën over hoe het beter kan. Mensen hebben doorzettingsvermogen, juist omdat zij meer dan in de rest van Nederland obstakels moeten overwinnen. Ook kijken mensen in Zuidoost om naar elkaar. Zo zijn er veel informele (veelal onbetaalde) initiatieven in buurten die goed aansluiten bij de leefwereld van bewoners. Bovendien is Zuidoost een belangrijke economische motor voor Amsterdam: er zijn meer dan 7000 bedrijven gevestigd, groot en klein, en de groei van werkgelegenheid is groot. Vooral bij de kleine bedrijven en in het MKB worden nieuwe banen gegenereerd.

Het *Masterplan Zuidoost* (onderdeel van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid) zet een lange termijn beweging van 20 tot 25 jaar in gang. Deze Regiodeal 'De Kracht van Zuidoost' is een vierjarige katalysator voor deze motor. Met de middelen van de Regiodeal wordt gefocust op de buurten en plekken waar de grootste achterstellingen bestaan. De urgentie is hoog, de ambities zijn groot. Binnen de domeinen veiligheid & leefbaarheid, onderwijs & jeugd, armoede & werk en gezondheid gaan we voor de beste resultaten voor onze inwoners, met onze inwoners. We sluiten daarbij nadrukkelijk aan bij wat we met het Masterplan zijn opgestart en waarvan we weten dat het werkt. Zo starten we in het kader van veiligheid & leefbaarheid met een nieuw Wijkactieteam in de K-buurt (WAT). In het WAT werken gemeente, politie en corporaties op gavegericht samen in de wijk aan lokale veiligheidsproblemen. Zowel

voor als achter de voordeur. Zij zijn zichtbaar in de buurt. Voor onderwijs investeren we onder andere in de Zuidoost Academie, een pedagogische broedplaats waar iedereen die met kinderen werkt of wil werken een opleiding of workshop kan volgen. Armoede & werk zet onder andere in op het bereiken van bewoners die we nu niet of nauwelijks kunnen 'vinden', maar die wel onze ondersteuning nodig hebben. Dit doen we door vijf laagdrempelige locaties te openen waar bewoners terecht kunnen voor advies en hulp (empowerment centra), sleutelpersonen in te zetten om bewoners te benaderen en in te zetten op preventieve schuldhulpverlening. Voor gezondheid zetten we in op de mentale gezondheid van jongeren en werken we een aanpak uit waarbij we samen met bewoners prioriteren wat belangrijk is, zoals bijvoorbeeld de problematiek rondom obesitas.

Reflectie op het instrument Regiodeal

Vooropgesteld zijn we zijn als Amsterdam en als stadsdeel Zuidoost heel blij dat er € 20 mln. is toegekend voor deze Regiodeal. We verwachten hiermee de komende jaren een flinke impuls te kunnen geven aan het stadsdeel. Bovendien verloopt de samenwerking met het departement goed en verwachten we voor de zomer een verder uitgewerkt convenant te kunnen vaststellen.

De Regiodeal is in essentie een interessant instrument: er zijn minimale thematische vereisten, waardoor het goed kan aansluiten bij wat lokaal nodig is. Verschillende regionale opgaven kunnen dus met het instrument Regiodeals geadresseerd worden. Tegelijkertijd zijn we ook kritisch op de vormgeving van het instrument, en doen we graag een aantal aanbevelingen aan de Kamer aan om dit instrument in de toekomst anders in te richten:

1. Opgaven vereisen lange-termijnaanpak

Als lokale overheid hebben we te maken met een grote versnippering van veelal incidentele middelen vanuit het Rijk. Om een beeld te schetsen: in Zuidoost hebben Amsterdam en haar partners te maken met o.a. het programma School en Omgeving (OCW), Preventie met Gezag (J&V), Volkshuisvestingsfonds, Woningbouwimpuls en het Nationaal Isolatieprogramma (BZK). Dit vraagt veel ambtelijke capaciteit en leidt tot versnippering en korte termijn projecten.

Tegelijk hebben in de SPUK (Specifieke uitkering) *Kansrijke Wijk 4* ministeries geldstromen gebundeld (BZK, SZW, OCW en VWS), een belangrijke stap naar meer gebiedsgericht en integraal werken. Dit is een goede beweging vanuit het Rijk waar we onze waardering voor uitspreken. Tegelijkertijd blijven ook dit incidentele middelen waar structurele oplossingen mee moeten worden gefinancierd. Bovendien is er onduidelijkheid over de vraag in hoeverre zaken als geografische spreiding of brede welvaart in een gebied worden gewogen bij de beoordeling en toekenning.

Aanbeveling: De Regiodeal zou een langjarig karakter moeten krijgen, waarbij de middelen (deels) geïntegreerd kunnen worden in het Nationaal Programma Leefbaarheid & Veiligheid.

2. Schrap het stapelverbod

De voorwaarden van de Regiodeal verbieden het om rijksmiddelen met elkaar te stapelen. Dit leidt ertoe dat bestaande inzet die goed werkt, niet makkelijk uitgebreid kan worden. Een gevaar is dat er nog meer een "projectencarrousel" dreigt. Elk financieringsstroom heeft vervolgens een eigen governance structuur, wat leidt tot onduidelijkheid voor bewoners. Dit vraagt (extra) capaciteit en afstemming tussen betrokkenen. Tijd die ambtenaren aan deze uitdijende systeemwereld besteden, gaat niet naar de leefwereld van bewoners.

Aanbeveling: goed werkende, bestaande inzet moet zo veel mogelijk versterkt en uitgebreid worden. Laat stapeling van middelen daarom toe.

3. Bewonersparticipatie

Een belangrijke eis bij de aanvraag gaat over bewonersparticipatie. Dit leidt tot onduidelijkheid; tijdens de aanvraag is immers niet duidelijk of er middelen beschikbaar komen. Dit vraagt onze inwoners kostbare tijd, waarbij onzeker is wat zij hiervoor terug krijgen. Bovendien zijn de plannen in de aanvraagfase nog relatief abstract, en wordt dit pas concreter in de uitwerkingsfase.

Aanbeveling: zorg voor betekenisvolle afstemming met bewoners ná toekenning van de gelden, en laat de aanvraagprocedure zich meer op de hoofdlijnen richten. Laat ruimte aan regionale partners om te overwegen welke mate van bewonersbetrokkenheid het meest passend en effectief is.

Conclusie

Als gemeente Amsterdam onderkennen we het belang en de doelstelling van de Regiodeals. Het is goed om, in lijn met de adviescommissie Elke Regio Telt!, in te zetten op het verkleinen van regionale verschillen in brede welvaart. We pleiten er echter sterk voor om de middelen die beschikbaar zijn zo veel mogelijk in te zetten in structurele en meerjarige arrangementen, zoals het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.